

Kjøp «Virkelig»!

Rita K. Klausen

Jeg har skrevet i «Virkelig» i en del år nå. Jeg trives veldig godt med det. Jeg bruker mye tid på å tenke på neste tekst, neste nummer. Noen ganger går jeg rundt meg selv i spekulering: «Hva kan føre til bedre salg? Hva vil folk flest lese om? Hvorfor kjøper ikke folk inn til arbeidsplassene sine? Hva er det vi ikke skriver om? Er portrettene for lange? Skriver vi bare om folk vi, altså skribentene, kjenner? Er vi for ensidige, for samstemte?». Dette kan oppta meg så mye at jeg putter kjøkkensaksa i kjøleskapet, og hiver egg i vaskemaskinen. Men jeg kan også tenke på «Virkelig» på andre måter. Det skjer ofte når jeg møter selgerne. Jeg stopper og snakker, spør hvordan salget går. Vi ler av det gamle portrettbildet av meg, og vi er enige om at ingen kjenner meg igjen der. Så snakker vi om VIPPS, og at det kan være bra i disse kontantløse tider. Vi slår av en prat. Noen ganger kommer vi også inn på hverdagen til selgerne. Hvordan det oppleves å bli oversett når du står med magasinet i hånda. Når du trenger penger til neste skudd, eller det er kaldt ute og du fryser. Når du tenker på hva som førte deg hit, hva kunne vært annerledes. Kanskje snakker vi om behandling, eller ikke behandling. Det er ikke slik at alle ønsker de var rusfrie der og da, liksom. Det tenker jeg også mye på. Er det slik at vi, kjøpere av Magasinet, tenker at rusmisbrukere er en kategori mennesker som vi lett kan putte i bås? De er slitne narkomane som begynte å sniffe lim når de var 12 år gamle, og nå trekker de på gata i skitne klær?

Mine fabuleringer har ledet meg til å tenke på en av Norges fremste eksperter på rus og ruspolitikk. Hun ble bare 51 år gammel. Nini Stoltenberg, datter av Karin og Thorvald Stoltenberg, og søster av Jens og Camilla Stoltenberg, som døde for et par år siden. Ninni kom fra en familie som levde store deler av livet i offentlighetens lys. Mens familien var sentral i toppolitikken og samfunnsledelse, skulle Ninis liv fortone seg annerledes.

Nini Stoltenberg røykte hasj første gangen som 12- 13 åring. Mens hennes far var forsvarsminister deltok Nini i okkupasjonen av Skippergata, forgjengeren til det som skulle bli Blitz. Hun var politisk aktiv, men på en annen og betraktelig mer radikal måte enn sine nærmeste. Noen år seinere sniffa hun heroin for første gang. Da Nini var 27 år og ble avhengig av heroin, jobbet hun som innspillingsleder i Dagsrevyen og var programleder i samme kanal. Man blir ikke avhengig første eller andre eller tredje gangen man prøver heroin, har Nini uttalt i intervju. Hun er en av de som har snakket om de fantastiske virkningene av tyngre narkotiske stoffer. En av de viktigste grunnene til å ikke prøve heroin er at det er så godt, sa Nini i TV- programmet 'Trygdekontoret' i 2013. Hun advarte alle mot å prøve det: «Ikke start med de greiene der. Du lurer bare deg selv hvis du tror du er den eneste i verden som ikke blir hekta.»

Rusen kan erstatte alle følelsene på repertoaret: «Heroin fortrenger alle andre følelser. Alle andre hensyn. Alle løfter. Alle gode intensjoner. Rusen setter deg i en tilstand hvor du ikke trenger annet, og en dag våkner du og bare *må* ha det. Når du våkner og må ha det for å komme deg opp om morgenen, har det utviklet seg fra rusbruk til en livsstilssykdom», uttalte hun VG for flere år siden. Nini fortalte åpent om avhengigheten, møtene med behandlingssystemet og hverdagene som misbruker. Hun engasjerte seg.

Nini kom fra et ressurssterkt hjem, og var en sterk kvinne med klare meninger. Hun fornyet norsk narkotikadebatt ved å stå åpent frem om sitt liv som stoffmisbruker. Hun satt i Bondevik- regjeringens ekspertutvalg for narkotikapolitikk, og i 2003 kritiserte hun samtlige norske regjeringer gjennom de siste 30 årene for en inhuman og feig ruspolitikk. Dette gjaldt også Stoltenberg- regjeringen. I 2006 ga hun og samboeren Karl John Sivertsen ut artikkelen *Rapport fra en eksperts liv* i tidsskriftet Samtiden. Her satte Nini Stoltenberg ord på det vi ikke snakker om i vårt møte med narkomane; den moralsk- religiøse holdningen hvor vi

bebreider brukerne og fordømmer dem som svake – det er en ond kraft som har tatt bolig i dem og denne må vi holde en avstand til. Behandlingssystemet er fullt av religiøse organisasjoner som påtar seg rollen som behandlere, og den religiøse tilnærmingen ser ut til å ha et godt rotfeste i norsk narkotikapolitikk. I artikkelen beskriver Nini Stoltenberg behandlingssystemet som en moralens vokter, og hun er klar i sin kritikk:

Når du kontakter hjelpeapparatet må du være klar for årevis med runder i et system som er bygget på det syn at det bare finnes en vei til et «lykkelig og riktig liv». Enten du nå måtte finne veien til et evangeliesenter, Tyrili, Veksthuset, eller andre institusjoner. Om de søker løsningen ved Guds hjelp eller i mennesket selv, varierer fra sted til sted. Det som er sikkert er at de har løsningen(Samtiden 2006:21).

Nini Stoltenberg peker på den manglende brukermedvirkningen innenfor behandlingssystemet; *‘ingen spør deg hva du måtte mene, tro eller ønske’*. Hun forteller om skam og tapet av selvrespekt gjennom mange år i behandlingssystemet, og stiller spørsmålsteget ved hjelpeapparatets økonomiske og profesjonelle interesser. Hun definerer det som en enorm industri, og undrer seg over hva som ville skjedd om systemet fostret *‘vellykkede rehabiliterte’*.

Stoltenberg- utvalget ble nedsatt i 2009 av den daværende regjeringen for å se nærmere på en feilslått og mangelfull rusomsorg. I 2010 la Stoltenberg- utvalget frem sin rapport. Thorvald Stoltenberg ledet utvalget, hvor også Nini Stoltenberg hadde fungert som rådgiver. Rapporten la frem det kontroversielle forslaget om at tunge rusavhengige skulle få tilbud om gratis heroin (her var riktignok utvalget delt i sin oppfatning). Rapporten inneholdt 22 konkrete forslag til ny ruspolitikk, med forslag om et mer helhetlig behandlingstilbud hvor det skulle etableres mottaks- og oppfølgingssentre over hele landet. Forslaget om å avkriminalisere

cannabis vakte også stor oppmerksomhet. Uten å gå inn på detaljer i rapporten, synes jeg det er verdt å merke seg Thorvald Stoltenbergs svar når han fikk spørsmål fra media på hvorfor hans datter var rådgiver i utvalget. 'Hun har en fortid som narkoman', sa faren; 'det gjør henne til min nærmeste rådgiver'. Hennes ruserfaringer påvirket trolig regjeringen Stoltenberg, som økte bevilgningene til metadonbehandling og åpnet for å tillate sprøyterom for narkomane. Rapporten ser imidlertid ut til å være glemt av dagens regjering. Jeg mener den utgjør noe av det viktigste og mest sentrale arbeidet innenfor norsk narkotikapolitikk på veldig mange år. Og Nini Stoltenberg ga mye av seg selv i det arbeidet. Noe av det aller viktigste som står igjen etter henne er oppfordringen om å gi opp nullvisjonen: «Vi må bort fra tanken om rusfrihet som det store målet. Nå må man snart forstå at det ikke er mulig for alle», sa hun til Dagbladet.

Nini Stoltenberg viste oss at narkomane kan komme fra alle slags hjem, fra alle oppvekstvilkår. Hun selv hadde en oppvekst fullt av energi, privilegier og med en ressurssterk omgangskrets. Hun var husokkupant, jusstudent, fengselsbetjent, TV- produsent og programleder før hun ble avhengig av rusmidler. Hun var mye mer enn bare en rusmisbruker. Offentliggjøringen av Ninis misbruk ga nok familien større pusterom. De slapp å snakke i underlige vendinger om hva som var spesielt med hennes liv. En viktig årsak til at trykket lettet, var måten Nini bar sin egen historie på. Hun nektet å være et offer.

Nini Stoltenberg hadde et nært forhold til sin familie og sine nærmeste. Hennes far pleide å starte morgenen med å ringe henne. Broren Jens Stoltenberg sa for noen år siden til VG at misbruket aldri hadde stått i veien for et nært og godt forhold. Familien viste henne en stor lojalitet og kjærlighet i alle år. Deres fantastiske åpenhet rundt rusmisbruket og utfordringene

som familie viser et sterkt samhold preget av kjærlighet og raushet. Vi har mye å lære av familien Stoltenberg.

Nini Stoltenberg mistet sin mor i oktober 2012 og kjæresten Karl John i april 2013. Sorgen ble for stor å bære. Hun døde av hjertesvikt inne på sitt eget kjøkken. En viktig stemme har gått ut av tiden, men er ikke borte. Nini Stoltenberg kjempet for menneskeverd for de av oss som har det vanskeligst. Dersom du har lest denne kronikken så langt, tenker jeg du gjør det samme. Husk å kjøp «Virkelig». Hver eneste gang.